

نظرات اساتید دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در باره وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی

پوران‌دخت اسداللهی^۱، عبدالحسین شکورنیا^{۲*}، حسین الهام پور^۳

۱. کارشناس ارشد زبان انگلیسی، مربی گروه دروس عمومی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، اهواز، ایران

۲. کارشناس ارشد ایمنی‌شناسی، مربی گروه ایمنولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، اهواز، ایران

۳. کارشناس ارشد علوم تربیتی، مربی گروه علوم تربیتی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران

• دریافت مقاله: ۸۹/۹/۱   آخرین اصلاح مقاله: ۸۹/۱۱/۴   پذیرش مقاله: ۸۹/۱۲/۴

زمینه و هدف: مشاوره و راهنمایی دانشجویان از وظایف اساتید است که به منظور کمک به دانشجویان صورت می‌گیرد. هدف این مطالعه بررسی نظرات اعضای هیأت علمی درباره وضع موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز می‌باشد. روش کار: در این مطالعه توصیفی-مقطعی نظرات ۱۱۴ عضو هیأت علمی مورد بررسی قرار گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ای مشتمل بر ۳۴ سوال با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت بود که روایی و پایایی آن در یک مطالعه مقدماتی تایید شد. یافته‌ها: بیش از نیمی افراد شرکت کننده در مطالعه، مؤنث (۵۷ درصد) با سابقه تدریس $8/8 \pm 14/85$ سال بودند. اکثر اعضای هیأت علمی اعلام داشتند که به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان علاقه مند می‌باشند ولی از وظایف استاد مشاور در حد متوسط آگاهی دارند. میانگین و انحراف معیار نمره کل نظرات اساتید در باره وضع موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه و مقایسه آن با وضعیت مطلوب تفاوت معنی‌دار داشت ($p < 0.001$). نتیجه گیری: اساتید نسبت به اهمیت و ضرورت نقش استاد مشاور نگرش مثبت دارند. اما معتقدند که دانشگاه بر اجرای صحیح این فرایند نظارت کافی ندارد. حمایت از اساتید راهنما و تقویت جایگاه آنان می‌تواند به بهبود این فرایند کمک نماید. کلید واژه‌ها: مشاوره و راهنمایی، نظرات، اساتید، دانشگاه

* نویسنده مسؤول: گروه ایمنی‌شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، اهواز، ایران

•Email: shakurnia@yahoo.com

• تلفن: ۰۶۱۱-۳۳۳۰۰۷۴   • شماره: ۰۶۱۱-۳۳۳۲۰۳۶

مقدمه

راهنمایی و مشاوره صحیح و مناسب برای ارتقای سطح کیفی زندگی و پیشرفت در جامعه، بویژه در مراکز آموزشی در طی دوران تحصیل دانش آموزان و دانشجویان از اهمیت شایانی برخوردار است (۱).

یکی از وظایف اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، علاوه بر آموزش و پژوهش، نقش آنان بعنوان استاد راهنمای دانشجویان می باشد. طبق روال رایج در دانشگاه‌ها، در شروع هر سال تحصیلی به نسبت دانشجویان پذیرفته شده، تعدادی دانشجو به هر یک از اعضای هیأت علمی معرفی می گردد، تا برحسب نیاز با بررسی مسائل و مشکلات آنان در طول تحصیل و ارائه مشاوره و راهنمایی های لازم فضای مناسبی را برای پیشرفت تحصیلی آنان فراهم سازند. اگر این راهنمایی ها به درستی انجام شود می تواند به حل بسیاری از مشکلات دانشجویان کمک کرده و مانع از افت تحصیلی در دانشگاهها گردد.

مشاوره و راهنمایی دانشجویان یکی از مهم ترین راهبردهای پیشگیری در دانشگاه‌ها به حساب می آید. راهنمایی و مشاوره تحصیلی، ضمن آموزش شیوه های تصمیم گیری درست و نحوه ی مواجهه با رویدادهای زندگی، به گسترش بینش، حل تعارض های درونی و رشد روابط سازنده با دیگران می انجامد و در نهایت موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، و کاهش افت تحصیلی می گردد (۲).

مسئولیت استاد راهنما در هدایت، راهنمایی و پشتیبانی دانشجویان در دستیابی به اهداف بسیار مؤثر است، بخصوص برای کسانی که از شهرها و روستاهای دور و نزدیک وارد فضای گسترده و جدیدی به نام دانشگاه می شوند و با مسائلی چون دوری از خانواده، سکونت در خوابگاه، حضور توأم دختران و پسران در محیط آموزشی روبرو می شوند (۳). مشاوره مناسب از طرف مراجع با صلاحیت منجر به حل مشکلات دانشجویان شده و فرصت هایی برای رشد و تغییر الگوی رفتاری آنان فراهم می نماید، در حالی که راهنمایی و مشاوره ناکافی و نامناسب دانشجویان را در دستیابی به اهداف

آموزشی و حرفه ای دچار مشکل نموده و در نهایت ممکن است منجر به افت تحصیلی آنان شود. (۴).

دانشجویان انتظار دارند استاد مشاور به عنوان یک هماهنگ کننده، آگاهی و اطلاعات کافی در مورد برنامه درسی، مسائل آموزشی و خدمات شخصی، پزشکی و مشاوره ای داشته باشد (۲). علیرغم نیاز به مشاوره، مطالعات متعددی با بررسی وضعیت مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاهها گزارش نموده اند که متأسفانه، دانشجویان اساتید را به عنوان منبع مطمئن و مرجع رفع نیازهای خود در طی تحصیل نمی شناسند. نتایج پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی همدان نشان داد که اساتید راهنما موفقیت زیادی در ارائه مشاوره و راهنمایی دانشجویان خصوصا در رشته های پزشکی و دندانپزشکی نداشته اند و نیازمند افزایش سطح آگاهی و مهارت خود از طریق شرکت در کارگاه آموزشی جهت ارائه خدمات مشاوره ای و راهنمایی به دانشجویان می باشند (۵). در مطالعه دیگری در دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر وجود نگرش مثبت اساتید نسبت به وظایف استاد مشاور و همچنین آمادگی اعضای هیأت علمی برای کسب دانش و مهارت بیشتر برای ارائه مشاوره و راهنمایی به دانشجویان تاکید شده است (۶). نتایج یک بررسی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نیز نشان داد که حدود یک سوم دانشجویان از استاد راهنمای خود راضی بودند و فقط سی و پنج درصد از دانشجویان از کفایت اطلاعات استاد راهنمای خود در ارتباط با قوانین آموزشی و انضباطی دانشکده رضایت داشتند (۷). ادهمی با بررسی نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان گزارش نموده است که راهنمایی اساتید مشاور نتوانسته است جایگاه رضایت بخشی بین دانشجویان بدست آورد (۸). مشابه این مطلب در مطالعات خارجی نیز دیده می شود، نتایج یک مطالعه در دانشگاه سلطنتی انگلیس نیز نشان داد که دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید رضایت کافی ندارند (۹).

پیشینه تحقیقات مختلف حاکی از آن است که فرایند استاد راهنما علیرغم تاکید سیستم آموزشی و آیین نامه های مربوطه،

استفاده قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از روش همسانی درونی $\alpha = 0/85$ به دست آمد.

این پرسشنامه مشتمل بر سه بخش بود. بخش اول حاوی سوالاتی در مورد ویژگی های فردی اساتید، بخش دوم شامل ۱۷ سوال در باره وضعیت کنونی مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاه و در بخش سوم نظرات اساتید در باره وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی در قالب ۱۷ سوال مطرح شده بود و اساتید نظرات خود را بر روی یک مقیاس پنج درجه ای لیکرت از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) اعلام می نمودند. بر این اساس، حداکثر امتیاز به هر عامل می تواند ۵ باشد که به معنای رضایت خیلی زیاد از آن عامل و حداقل امتیاز نیز ۱ می باشد که به معنای رضایت خیلی کم و امتیاز ۳ به معنای رضایت متوسط در نظر گرفته شد.

در تجزیه و تحلیل داده ها، روش های آمار توصیفی مانند میانگین، انحراف معیار و آمار استنباطی مانند آزمون های آماری t زوجی و ANOVA با استفاده از نرم افزار SPSS.V.15 انجام شد.

یافته ها

از ۱۴۰ پرسشنامه توزیع شده ۱۱۴ پرسشنامه (۸۱/۴ درصد) تکمیل و ارجاع داده شد. از مجموع افراد شرکت کننده، ۶۵ نفر (۵۷٪) زن بودند. بیشترین تعداد اساتید مورد مطالعه از دانشکده پزشکی و کمترین آنها از دانشکده توانبخشی به ترتیب با فراوانی ۲۴/۵ و ۸/۸ درصد بودند. میانگین (انحراف معیار) سنوات خدمت اساتید مورد مطالعه، ۱۴/۸۵ (± ۸/۸) با حداقل ۲ و حداکثر ۳۵ سال بود.

از ۱۱۴ نمونه مورد مطالعه ۷ نفر استاد (۶/۱ درصد)، ۱۸ نفر دانشیار (۱۵/۷ درصد)، ۳۴ نفر استادیار (۲۹/۸ درصد) و ۵۵ نفر مربی (۴۸/۲ درصد) بودند. ۱۳/۳ درصد اساتید تعداد دانشجویان تحت راهنمایی خود را ۵ نفر، ۱۳/۷ درصد ۱۰-۵ نفر، ۵۷/۹ درصد بیش از ۱۰ نفر و ۱۵/۹ درصد نیز اعلام نموده اند که در حال حاضر دانشجویی تحت راهنمایی ندارند. ۵۸/۴ درصد

مبتلا به یک خلاء اجرایی است و نه تنها از سوی دانشجویان بلکه از سوی اساتید راهنما نیز مورد استقبال جدی قرار نگرفته است و این امر دستیابی به هدف مهم حمایت و راهنمایی دانشجویان را دشوار می سازد (۱۰).

با توجه به اهمیت، نقش و جایگاه مشاوره و راهنمایی تحصیلی در جهت رفع مشکلات دانشجویان و از آنجایی که اطلاعات روشن و مشخصی از وضعیت ارائه این خدمات به دانشجویان در دانشگاه جندی شاپور در دست نمی باشد این مطالعه طراحی و اجرا گردیده است. هدف این مطالعه بررسی نظرات اساتید دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در باره وضعیت موجود و مطلوب ارائه راهنمایی و مشاوره تحصیلی بوده است. نتایج این بررسی می تواند در راستای برنامه ریزی و ارتقای کمی و کیفی ارائه خدمات مشاوره ای در دانشگاه مؤثر باشد.

روش کار

در این مطالعه توصیفی- مقطعی، جامعه پژوهش کلیه اساتید غیر بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز نفر بودند که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ در دانشکده های مختلف به تدریس و راهنمایی دانشجویان اشتغال داشتند. نمونه مورد بررسی مطابق با جدول مورگان (۱۱) ۱۴۰ نفر از اساتید ۷ دانشکده پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی، پیراپزشکی، بهداشت، پرستاری و مامایی و توانبخشی بودند که به نسبت تعداد اساتید هر دانشکده انتخاب شدند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه بررسی نظرات اساتید دانشگاه شهید چمران اهواز بود (۱۲). این پرسشنامه در سال ۱۳۸۲ توسط سکینه شاهی و همکاران برای بررسی نظرات اساتید دانشگاه شهید چمران ساخته شده بود. روایی این پرسشنامه توسط هفت تن از اساتید علوم تربیتی به تأیید رسیده و پایایی آن از طریق روش بازآزمایی ۰/۸۲ محاسبه شده بود. این پرسشنامه با تغییرات اندکی در این مطالعه مورد

۲/۵۹±۱/۲۶	۱۱. میزان دسترسی شما به سوابق تحصیلی دانشجویان تحت راهنمایی
۳/۲۰±۰/۸۵	۱۲. میزان فرصت شما در راهنمایی دانشجویان
۳/۹۱±۰/۸۹	۱۳. میزان مشارکت استاد راهنما در بهبود وضعیت تحصیلی دانشجویان
۲/۹۴±۱/۲۷	۱۴. میزان مراجعه دانشجویان تحت راهنمایی تان به شما
۲/۶۲±۱/۲۹	۱۵. میزان تاثیر کمبود فضای فیزیکی اطاق شما در راهنمایی دانشجویان
۲/۶۵±۰/۸۲	۱۶. میزان مطابقت توقعات دانشجویان با مقررات اداری و آموزشی
۳/۶۹±۱/۰۹	۱۷. میزان سهولت انتخاب واحد دانشجویان بعد از کامپیوتری شدن امور آموزشی
۳/۳۸±۰/۵۶	میانگین کل

اساتید بیشترین میانگین ها در وضعیت موجود مشاوره تحصیلی در دانشگاه را در گزینه‌ی "کمک استاد راهنما به دانشجویان برای ادامه تحصیل" و بعد از آن "علاقه مندی اساتید راهنما به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان" و کمترین میانگین ها را در "نظارت دانشکده بر امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان" و میزان دسترسی به سوابق تحصیلی دانشجویان" داشتند.

میانگین و انحراف معیار نمره کل نظرات اساتید در باره وضع موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه ۳/۳۸±۰/۵۶ با حداقل ۲/۵۶ و حداکثر ۴/۲۳ بود. مقایسه میانگین نظرات اساتید نسبت به وضع موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه، با توجه به متغیرهای جنس، مرتبه علمی معنی دار نبود اما با توجه به دانشکده ها تفاوت معنی داری مشاهده شد ($p < 0/001$) به نحوی که میانگین نظرات اساتید دانشکده های پزشکی، داروسازی و دندانپزشکی از اساتید دانشکده های دیگر بطور معنی داری پایین تر بود ($3/74 \pm 0/43$ در مقابل $3/16 \pm 0/59$) و ($p < 0/001$).

نظرات اساتید در باره وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی نشان داد ۸۹/۳ درصد اساتید ضرورت راهنمایی دانشجو را خیلی زیاد یا زیاد اعلام داشته ($4/23 \pm 0/76$) و $93/8$

اساتید، همه دانشجویان و $38/6$ درصد فقط دانشجویان جدیدالورود را نیازمند استاد راهنما می دانند.

نظرات اساتید درباره وضع موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی نشان داد 79 درصد اساتید میزان علاقه مندی خود به راهنمایی دانشجویان را خیلی زیاد یا زیاد اعلام داشته اند ($4/18 \pm 0/84$)؛ اما فقط 60 درصد آنان در پاسخ به این سوال که میزان آگاهی شما از وظایف استاد راهنما چه حد است؟ گزینه های خیلی زیاد یا زیاد را انتخاب کرده بودند ($3/62 \pm 0/96$). در مجموع از 17 سوال مطرح شده در 3 مورد، میانگین بالای 4 و در 14 مورد میانگین پایین تر از 4 بوده است (جدول ۱).

جدول ۱: میانگین نظرات اساتید در باره وضعیت موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه

عناوین سوالات	میانگین و انحراف معیار
۱. میزان علاقه شما به مشاوره و راهنمایی دانشجویان	$4/18 \pm 0/84$
۲. میزان آگاهی شما از وظایف خود به عنوان استاد راهنما	$3/62 \pm 0/96$
۳. میزان اهمیت دانشکده به مشاوره و راهنمایی دانشجویان	$3/08 \pm 1/23$
۴. میزان نظارت دانشکده برای مشاوره و راهنمایی دانشجویان	$2/56 \pm 1/06$
۵. میزان کمک استاد راهنما به دانشجویان در انتخاب و حذف واحدهای درسی	$3/29 \pm 1/31$
۶. میزان کمک استاد راهنما به دانشجویان برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر	$4/23 \pm 0/99$
۷. میزان کمک استاد راهنما به دانشجویان در امر تحقیق و پژوهش	$4/02 \pm 1/03$
۸. میزان کمک استاد راهنما به دانشجویان در مورد مسائل شخصی	$3/44 \pm 1/09$
۹. میزان همکاری استاد راهنما در آشنا کردن دانشجویان به مقررات آموزشی	$3/39 \pm 1/05$
۱۰. میزان کمک استاد راهنما به دانشجویان در ارتباط با شغل و بازار کار	$3/73 \pm 0/86$

۴/۱۶±۰/۷۱	۱۲. دسترسی استاد راهنما به سوابق تحصیلی دانشجویان تا چه حد می تواند در این فرایند موثر باشد؟
۳/۹۸±۰/۸۲	۱۳. فضا و امکانات فیزیکی مناسب تا چه حد می تواند در این فرایند موثر باشد؟
۴/۰۶±۱/۱۰	۱۴. اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید تا چه حد می تواند در افزایش انگیزه و علاقه به امر راهنمایی دانشجویان موثر باشد؟
۴/۵۴±۰/۶۶	۱۵. آشنایی استاد راهنما با آیین نامه ها و مقررات آموزشی تا چه حد می تواند در امر راهنمایی دانشجویان موثر باشد؟
۲/۷۲±۱/۲۵	۱۶. به نظر شما کامپیوتری شدن امور آموزشی تا چه حد می تواند جایگزین استاد راهنما شود؟
۳/۱۲±۱/۳۲	۱۷. تا چه اندازه با استفاده از یک هسته مشاوره تحصیلی بجای استاد راهنما در هر دانشکده موافقت می کنید؟
۴/۰۵±۰/۳۸	میانگین کل

بیشترین میانگین ها در باره وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه مربوط به گزینه ی "تاثیر آشنایی اساتید راهنما با آیین نامه ها و مقررات آموزشی در امر راهنمایی دانشجویان" و "علاقه مندی اساتید راهنما به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان" کمترین میانگین ها مربوط به "کامپیوتری شدن امور آموزشی و جایگزینی آن با استاد راهنما" و حذف اساتید راهنما و استفاده از یک هسته مشاوره تحصیلی بجای استاد راهنما" بود.

میانگین و انحراف معیار نمره کل نظرات اساتید در باره وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه ۴/۰۵±۰/۳۸ با حداقل ۲/۷۲ و حداکثر ۴/۵۴ بود. مقایسه میانگین نظرات اساتید نسبت به وضع مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه، با توجه به متغیرهای جنس، مرتبه علمی و دانشکده تفاوت معنی دار آماری نشان نداد. بین میانگین نظرات اساتید نسبت به وضع موجود (۳/۳۸) و مطلوب (۴/۰۵) مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه تفاوت معنی داری مشاهده شد ($p < 0.001$).

درصد اعتقاد دارند علاقه مندی استاد راهنما در حد خیلی زیاد و زیاد در این فرایند موثر است (۴/۴۷±۰/۶۱). در مجموع از ۱۷ سوال مطرح شده در ۱۲ مورد، میانگین بالای ۴ و در ۵ مورد میانگین پایین تر از ۴ بوده است (جدول ۲).

جدول ۲: میانگین نظرات اساتید در باره وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه

عناوین سوالات	میانگین و انحراف معیار
۱. راهنمایی دانشجویان توسط استاد راهنما تا چه حد ضرورت دارد؟	۴/۴۳±۰/۷۶
۲. ارتباط دانشجویان با استاد راهنما تا چه حد می تواند در احساس رضایتمندی در دانشجویان موثر باشد؟	۴/۳۰±۰/۶۵
۳. استاد راهنما تا چه حد می تواند در امر هدایت تحصیلی دانشجویان موثر باشد؟	۴/۱۸±۰/۶۹
۴. استاد راهنما تا چه حد می تواند در رشد اجتماعی دانشجویان موثر باشد؟	۳/۹۴±۰/۸۶
۵. استاد راهنما تا چه حد می تواند در بالا بردن سطح رضایت دانشجویان از رشته تحصیلی موثر باشد؟	۴/۱۲±۰/۷۸
۶. استاد راهنما تا چه حد می تواند در ایجاد یا افزایش علاقه دانشجویان به رشته تحصیلی موثر باشد؟	۴/۱۹±۰/۶۸
۷. استاد راهنما تا چه حد می تواند در هدایت دانشجویان برای ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر موثر باشد؟	۴/۳۴±۰/۶۶
۸. استاد راهنما تا چه حد می تواند در تشویق و ترغیب دانشجویان به پژوهش و مطالعه موثر باشد؟	۴/۲۷±۰/۶۴
۹. میزان تاثیر علاقه مندی استاد راهنما به امر مشاوره و راهنمایی تا چه حد در این فرایند مؤثر است؟	۴/۴۷±۰/۶۱
۱۰. رضایت استاد راهنما از کار در دانشگاه تا چه حد می تواند در جریان راهنمایی دانشجویان موثر باشد؟	۴/۴۲±۰/۷۵
۱۱. استاد راهنما تا چه حد می تواند در رفع مشکلات درسی به دانشجویان خود کمک کند؟	۳/۹۲±۰/۸۰

از مقررات و قوانین آموزشی در حد متوسط گزارش شده است (۱۵). با توجه به نگرش مثبت اساتید نسبت به مشاوره و راهنمایی دانشجویان، اتخاذ تمهیدات لازم به منظور افزایش آگاهی و مهارت اساتید راهنما در راستای انجام وظایف مشاوره و راهنمایی به دانشجویان ضروری است.

نتایج مطالعه می‌تواند گویای این مطلب باشد که اساتید به فرایند مشاوره و راهنمایی دانشجویان علاقه مند بوده و تلاش لازم را نیز برای کمک به دانشجویان ارائه می‌نمایند؛ اما دانشگاه اهمیت لازم را برای مشاوره و راهنمایی دانشجویان قائل نبوده و نظارت کافی بر انجام آن ندارد. همچنین در این راستا اساتید از عدم دسترسی مناسب به سوابق تحصیلی دانشجویان راضی نبودند. این یافته در مقایسه با سایر مطالعات، نشان می‌دهد اساتید از همکاری آموزشی و اجرایی دانشکده‌ها در راستای توجیه اساتید راهنما نسبت به فرایند استاد راهنما رضایت چندانی ندارند (۱۰). توجه جدی تر مسئولین دانشگاه‌های علوم پزشکی و تقویت جایگاه استاد مشاور در بهبود شرایط کنونی مشاور می‌تواند و راهنمایی در دانشگاه موثر باشد.

نتایج دیگر مطالعه نشان می‌دهد اساتید راهنما بیشترین کمک را به ترتیب در زمینه‌های ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، تحقیق و پژوهش و همچنین آینده شغلی و بازار کار به دانشجویان تحت راهنمایی خود ارائه داده‌اند؛ انتخاب و حذف واحدهای درسی و مسایل شخصی دانشجویان از مواردی بوده‌اند که اساتید اعتقاد دارند در این زمینه‌ها کمک و راهنمایی کمتری به دانشجویان خود داده‌اند. شاید کامپیوتری شدن انتخاب واحد و ثبت نام دانشجویان از طریق وب سایت دانشگاه، دانشجویان را از کمک و راهنمایی اساتید راهنما در این مورد بی‌نیاز کرده است. به عبارت دیگر تماس مستقیم با استاد راهنما جهت هدایت دانشجویان و کمک به روند تحصیل آنان که از وظایف اساتید راهنماست مورد غفلت واقع شده است. نتایج این بررسی همچنین نشان داد که دانشجویان برای طرح مسائل و مشکلات خود کمتر به اساتید راهنما مراجعه

اساتید علت مراجعه دانشجویان به استاد راهنما را به ترتیب اولویت "ثبت نام و انتخاب واحد" به عنوان بالاترین اولویت، و بعد از آن "ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر"، "مسائل مربوط به آینده شغلی و بازار کار" و "مسائل شخصی و خانوادگی" عنوان کردند. مراجعه جهت "امور پژوهشی" نیز کمترین اولویت را داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از این پژوهش که به بررسی وضعیت موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی از دیدگاه اساتید می‌پردازد، نشان می‌دهد نگرش اساتید نسبت به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان مثبت است، با این وجود، اساتید شرایط کنونی مشاوره و راهنمایی را در دانشگاه‌ها چندان مطلوب و رضایت‌بخش ارزیابی نمی‌کنند.

نتایج این مطالعه با بعضی مطالعات انجام شده هم‌خوانی دارد. از جمله هزاه ای در تحقیقی گزارش نموده است که اکثریت اساتید راهنما نگرش مثبت و قابل قبولی در باره مشاوره و راهنمایی دانشجویان دارند اما عملکرد اساتید راهنما را در دانشگاه رضایت‌بخش نمی‌دانند و بطور کلی اعتقاد دارند که اساتید راهنما با وظایف خود آشنا نبوده و موفقیت زیادی در ارائه مشاوره و راهنمایی دانشجویان نداشته‌اند (۱۳). نتایج یک بررسی نیز نشان داده است که بیش از ۹۰ درصد اساتید و دانشجویان معتقدند که نظام فعلی استاد راهنما در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کمک کننده نبوده، که با نتایج مطالعه حاضر هم‌خوانی دارد (۱۴).

اساتید شرکت کننده در این مطالعه بر این باور هستند که میزان آگاهی آنان از وظایف خود به عنوان استاد راهنما در حد متوسط است. نتایج مطالعات انجام شده نیز بر آگاهی کم اساتید نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی و آشنایی ناقص آنان با وظایف استاد راهنما دلالت دارد (۱۳). در مطالعه ای در خصوص عملکرد اساتید راهنما در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه نیز، میزان اطلاعات اساتید راهنما در زمینه‌های آگاهی

ربیی در مطالعه ای با بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد شهر کرد گزارش کرده است که حل مشکلات درسی نیاز اول مشاوره ای دانشجویان می باشد و بعد از آن مشکلات مربوط به ازدواج و در مرحله سوم مشکلات مربوط به انتخاب شغل بوده است (۳). گله دار در مطالعه ای بیشترین مراجعه دانشجویان به اساتید راهنما را مشکلات آموزشی گزارش کرده است (۱۹). نتایج یک مطالعه دیگر در دانشگاه آنکارا نشان داده است که مشکلات آموزشی، مسائل عاطفی- ارتباطی و مشکلات حرفه ای و شغلی مهم ترین نیازهای مشاوره ای می باشند (۲۰).

در این بررسی اکثریت شرکت کنندگان در پژوهش ضمن تأیید اهمیت و ضرورت این فرایند، بر نقش حمایتی اساتید در هدایت، راهنمایی و کمک به دانشجویان در زمینه های مختلف مورد نیازشان تأکید نموده اند.

مقایسه میانگین نمره ی کل نظرات اساتید نسبت به وضع موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دانشگاه نشان می دهد که نظرات اساتید نسبت به وضع موجود و مطلوب امر مشاوره و هدایت تحصیلی دانشجویان متفاوت است. اساتید، هدایت و راهنمایی دانشجویان را یک ضرورت می دانند اما شرایط کنونی فرایند مشاوره و راهنمایی دانشجویان را در دانشگاه قابل قبول نمی دانند. مقایسه دیدگاههای اساتید بیانگر این است که علیرغم اینکه اساتید راهنما در حد توان خود به دانشجویان کمک کرده اند ولی خودشان بر این باورند که می توان در این حوزه فعالیت بیشتری داشت و به ناکافی بودن کمک خود واقف هستند. بنابراین توصیه می شود با حمایت از اساتید راهنما و تدارک امکانات لازم امکان کمک و مساعدت بیشتر آنان به دانشجویان فراهم شود.

مقایسه نظرات اساتید درباره وضع موجود و مطلوب مشاوره و راهنمایی در دانشگاه بیانگر یک شکاف بین این دو وضعیت می باشد.

می کنند. در ارتباط با مسائل شخصی نیز یا دانشجویان واقعاً مشکلات شخصی نداشته اند و یا اساتید راهنمای خود را بعنوان یک منبع مطمئن جهت کمک به حل مشکلات و یا حتی طرح خود قبول نداشته اند.

نتایج یک مطالعه در مورد علل بی انگیزگی دانشجویان در مراجعه به اساتید راهنما نشان داد که بیشتر دانشجویان اعتقاد دارند که خودشان بهتر مشکلاتشان را حل می کنند (۱۶). نتایج مطالعه دیگری در ارتباط با فرایند استاد راهنمای آموزشی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نیز نشان داده است که فقط ۲۴/۱ درصد از دانشجویان معتقد بودند که استاد راهنمای آنها توانسته است در جهت حل مشکلات درسی، آموزشی، اجرایی و شخصی به آنها کمک موثر بنماید (۷). حدود یک دوم دانشجویان دانشکده روانشناسی دانشگاه سوت استرالیا نیز مشاوره و راهنمایی اساتید را نامناسب می دانند و مهم ترین علت آن را عدم آگاهی از وظایف استاد راهنما بیان می دارند (۱۷). بررسی وضعیت مشاوره و راهنمایی در دانشگاههای ترکیه نیز نشان می دهد که مراجعه دانشجویان به اساتید راهنما بسیار کم بوده است. در این گزارش آمده است که دانشجویان زمانی به استاد مشاور مراجعه می کنند که وضعیت بحرانی داشته باشند (۱۸).

نتایج پژوهشی با هدف بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد اساتید راهنما در دانشگاه علوم پزشکی همدان نشان می دهد میزان آگاهی و عملکرد اساتید راهنما در دانشکده های پزشکی و دندانپزشکی در حد قابل قبول نبوده است (۱۳). نتایج مطالعه حاضر نیز حاکی از آن بود که اساتید دانشکده های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی در مقایسه با سایر دانشکده ها ارزیابی نامطلوب تری از شرایط موجود مشاوره و راهنمایی دانشجویان ارائه داده اند. شاید فرصت کم و مشغله زیادتر اساتید این دانشکده ها به دلیل تمام وقت نبودن و داشتن مطب و داروخانه و از طرف دیگر انتظارات بالاتر دانشجویان مقطع دکترا از علل ناخرسندی اساتید بوده باشد.

منجر به بهبود عملکرد اساتید راهنما و افزایش رضایت دانشجویان از فرایند مشاوره و راهنمایی تحصیلی می شود، پیشنهاد می گردد.

سپاس‌گزاری

این پژوهش با حمایت مادی و معنوی معاونت تحقیقات و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شده است. محققین بر خود لازم می دانند از اساتید راهنمایی که در این مطالعه مشارکت نمودند قدر دانی و تشکر نماید.

References:

1. Pasha Sharifi H, Hosseini SM. [The principles of counseling and supervision]. Tehran: Roshd Publication; 1989. [In Persian]
2. Shafi Abadi A. [An introductory to concepts and application of counselling]. 2nd ed. Tehran: Payame-Noor; 2002. [In Persian]
3. Rabiei M, Salehi Najfabadi R, Siadat SA. [Study of counseling and supervision needs of the students of Share-kord Islamic Azad University]. Counseling Research & Developments 2007; 6(22): 89-106. [In Persian]
4. Job description, the assignment of duties and responsibilities of the tutors. Seminar of the educational assistants of the country universities of medical sciences. Mashhad: University of Medical Sciences; 1999: 24. [In Persian]
5. Hazavei SMM, Fathi Y. [Student's satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan University of Medical Sciences]. Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services 2000; 2(8): 64-56. [In Persian]
6. Adhami A, Nouhi E, Mohamm Adalizadeh S, Jalili Z, Fattahi Z. [Faculty members' attitude toward academic advising and counselling and their viewpoints about counselling duties]. IJME 2008; 8(1): 7-13. [In Persian]

با توجه به اهمیت و لزوم ارائه خدمات مشاوره ای مناسب و نقش آن در جلوگیری از افت تحصیلی دانشجویان و همچنین به استناد ماده ۲۳ آیین نامه استاد راهنما مبنی بر حمایت های اداری و مالی برای تحقق وظایف استاد راهنما توسط ریاست دانشکده؛ تقویت جایگاه استاد مشاور، آگاه نمودن اساتید با شرح وظایف خود و ایجاد تسهیلات و حمایت مسئولین دانشگاه از اساتید راهنما در برنامه ریزی های آموزشی در دانشگاه توصیه می شود. مطالعات تکمیلی در مورد رفتارهای استاد راهنما در بهبود شرایط مشاوره و راهنمایی تحصیلی و بررسی دقیق علل ناخرسندی اساتید از شرایط موجود مشاوره و راهنمایی تحصیلی و همچنین عواملی که

7. Sirous S, Sabri M, Neamatbakhsh M, Ashourian V, Adhamian P. [Survey on student's attitude of medical school in Isfahan Medical University toward counseling and guidance the process]. Teb Va Tazkiyeh Special Issue, 11th Iran National Congress on Medical Education. Tehran; Iran University of medical science; 2010: 255. [In Persian]
8. Adhami A, Mohammad Alizadeh S. [Educational achievement in medical students entered university between 1995 and 2003, Kerman University of Medical Sciences]. SDME 2008; 2(5): 94-101. [In Persian]
9. Wall D, Mcaleer S. Teaching the consultant teachers: Identifying the core content. J Med Educ 2000; 34(2): 131-8.
10. Sirous S, Sabri M, Neamatbakhsh M, Ashourian V, Adhamian P. [Survey on faculty's attitude of medical School in Isfahan Medical University toward counseling and guidance the process]. Teb Va Tazkiyeh Special Issue, 11th Iran National Congress on Medical Education 2010; Tehran; Iran University of medical science; 2010: 309. [In Persian]
11. Krejcie RV, Morgan DW. Determining Sample Size for Research Activities, Educational and Psychological Measurement. Available From: URL: <http://alimir20.persianblog.ir/post/22>.
12. Shaahi S, Elhampour H. [Survey on students, Teachers and academic staff's on

- supervisor' performance in undergraduate in Shahid Chamran University]. Report of research project, Educational & Psychology Faculty, Ahvaz, Shahid Chamran University; 2008. [In Persian]
13. Hazavei SMM, Emdadi SH. [The KAP studies of faculty members of the Hamadan University of Medical Sciences about academic advising programs in 1998]. Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences & Health Services 200; (7): 36-4. [In Persian]
  14. Alizadeh M, Gholipour Ch. [Academic advice, as a strong teacher role-existing challenges and proposed solutions]. 10th National Congress on Medical Education. Shiraz: University of Medical Science; 2009: 173. [In Persian]
  15. Salem Saafi R, Mikaeli P, Mousavi S. [Advisor performance on solution findings from student's point of view]. Teb Va Tazkiyeh Special Issue, 11th Iran National Congress on Medical Education. Tehran; Iran University of Medical Science; 2010: 308. [In Persian]
  16. Giovazolias T, Leontopoulou S, Triliva S. Assessment of Greek University Students' Counselling needs and attitudes: An exploratory study. Int J Adv Counselling 2010; 32(2): 101-16.
  17. Brear PD, Dorrian J. Does professional suitability matter? A national survey of australian counselling educators in undergraduate and post-graduate training programs. Int J Adv Counselling 2010; 32(1): 1-13.
  18. Bektas DY. Counselling international students in Turkish University: Current status and recommendations. Int J Adv Counselling 2008; 30(4): 268-78.
  19. Galehdar N, Birjandi M. [Survey on satisfaction of students of academic counselling in Lorestan University of Medical Sciences]. Yafteh 2009; 4(11): 53-9. [In Persian]
  20. Atik G, Yalcin I. Counseling needs of educational sciences students at the Ankara University. Procedia Social and Behavioral Sciences 2010; 2(2): 1520-26.